

RECENSIES

langrijk is voor de lokale geschiedenis, dan zijn de eigenlijke institutionele hoofdstukken over de kerkelijke, de rechterlijke en de waterstaatkundige organisatie, behalve voor de lokale geschiedenis, van groter belang voor de algemene geschiedenis dan de eerste twee hoofdstukken. Het gaat immers, vooral in hoofdstukken III en IV, over essentiële aspecten van de macht van de Utrechtse bisschoppen. Zeker wat de tiende-elfde eeuw betreft, die we persoonlijk beter kennen dan de laat-middeleeuwse evolutie, heeft Dekker hier een ons inziens bijzonder belangrijke bijdrage geleverd tot de kennis van de uitbreiding van hun kerkelijke en van de vestiging van hun wereldlijke macht. In verband met hun rechterlijke macht krijgen we bovendien in hoofdstuk IV een ongelooflijk uitgebreide (441-516!) inventaris, op geografische basis, van alle gewone gerechten binnen het betrokken gebied. Is dit op zichzelf weer meer voor de lokale geschiedenis van belang, dan is hetgeen Dekker op bladzijden 281-293, in verband met de kerkelijke organisatie, schrijft over Dorestad, in veel opzichten zeer nieuw en uiterst belangrijk voor de algemene geschiedenis.

Dit even grondige als omvangrijke boek heeft dus het voordeel, zoals de twee laatste aangehaalde voorbeelden bewijzen, zowel de plaatselijke als de algemene geschiedenis te dienen, dank zij de originele combinatie van historische geografie en institutionele geschiedenis, door Dekker al eerder met succes op Zuid-Beveland toegepast.

J. Verhulst

Jean Goossens, *De kwestie Lambertus 'li Beges' (tl 177)* (Verhandelingen van de Koninklijke academie voor wetenschappen, letteren en schone kunsten, klasse der letteren LXVI, 110; Brussel: Paleis der academiën, 1984, 140 blz., BF 600,—, ISBN 90 6569 340 8).

Lambertus 'li Beges' was een Luiks priester en volkspredikant die door zijn aanvallen op de onwaardige clerus als ketter werd vervolgd. Lambertus is echter vooral bekend voor zijn vermeende rol in het ontstaan van de begijnenbeweging. Over de historische figuur van Lambertus en over zijn werkzaamheden bestaan in de uitvoerige literatuur over hem heel wat onduidelijkheden en tegenstrijdigheden. J. Goossens, nu buitengewoon docent aan de KU Leuven, wijdde onder leiding van J.M. de Smet aan dezelfde universiteit in 1979 zijn doctorale verhandeling aan de hele kwestie. Die omvangrijke studie omvatte ook een nieuwe uitgave met vertaling en commentaar van het *Anügraphum Petri*, waaraan nogal eens de naam van Lambertus wordt verbonden, en van het zogenaamde brievendossier van Glasgow, een serie van zes documenten die samen met het *Anügraphum* bewaard zijn in een manuscript van de universiteit te Glasgow en die alle op Lambertus betrekking hebben. De kritische uitgave zal verschijnen in de reeks *Mediaevalia Lovaniensia (Textus)*; ondertussen verwijst de auteur al naar de daar te publiceren teksten. Elders verschenen van zijn hand al enkele bijdragen over deel- of randproblemen van zijn onderzoek.

De studie richt zich op twee vraagstukken, die weliswaar met elkaar verwant zijn, maar die ons inziens toch beter nog meer gescheiden behandeld hadden kunnen worden. Een eerste probleem is dit van het *Anügraphum*. Het zou het werk zijn van een zekere Petrus, waarschijnlijk een hervormingsgezind priester en magister in de theologie, die ten vroegste in 1153 dit polemisch geschrift opstelde en daarin een brief van zijn gewezen leerling Lambertus, een parochiegeestelijke van Theux (hoogst waarschijnlijk niet te vereenzelvigen met Lambertus 'li Beges') opnam om hem te weerleggen.

Het *Anügraphum* dat door zijn uitval tegen de (schijnheilige) geestelijken door velen voor kettters werd gehouden, werd waarschijnlijk juist daarom betrokken bij het proces dat

Lambertus werd aangedaan daar hij deze ideeën ook verdedigde (Inleidend hoofdstuk, art. I). In hoofdstuk II worden de figuren van de auteur Petrus en van diens rebelse leerling Lambertus aan de hand van hun geschriften nader omschreven en wordt duidelijk gemaakt dat het wel om reële figuren gaat en dat de opbouw van het *Antigraphum* uit twee tegenstrijdige teksten geen literaire en fictieve kunstgreep van de auteur is. Hoofdstuk IV ontleedt de kritiek op de clerus en de priesteropvatting in het *Antigraphum*.

Ondertussen is al een ander aanverwant probleem aan de orde geweest. Aan de hand van een ontleding van het brievendossier van Glasgow (Inleidend hoofdstuk, art. II) worden het leven en de werkzaamheden van Lambertus 'li Beges' († Luik 1120) beschreven. Hoofdstuk II vult dit verder aan met inlichtingen uit dertiende-eeuwse bronnen en schetst de verdere ontwikkeling van de legende van Lambertus.

In zijn hele studie vertoont de auteur een grote voorzichtigheid en kritische ingesteldheid, die hem ertoe brengt zo dicht mogelijk tegen zijn bronnen aan te leunen. Hij parafraseert en interpreteert deze trouwens met een meesterlijke kennis van het middeleeuws Latijn en met veel fijngevoeligheid en psychologisch inzicht. Toch menen wij de auteur een paar maal erop te hebben betrappt even zijn gebruikelijke omzichtigheid te laten vallen. In de titel en in zijn besluit (137) noemt hij zonder enig voorbehoud 1177 als Lambertus' sterfdatum. Op bladzijde 7 wordt dit slechts 'hoogstwaarschijnlijk' en op bladzijde 42 luidt het over deze datum: 'te verkiezen boven 1182'. Tenslotte steunt die sterfdatum alleen op de getuigenis van Alberik van Troisfontaines een zestigtal jaar na de feiten en niet altijd zo betrouwbaar in zijn mededelingen over Lambertus (vgl. 74-75). Wij insisteren op de onzekerheid van die sterfdatum omdat een hele reeks data uit Lambertus' leven daaruit werd afgeleid. Ook de datering van het *Antigraphum Petri* 'van 1153 of in de onmiddellijk daarop volgende jaren' (21 en 131) schijnt verder te gaan dan wat de auteur heeft hard gemaakt: 'onmogelijk ... vóór 1152/1153' (20), maar 'de geciteerde passages laten derhalve niet toe een *terminus ante quem* vast te stellen' (20) en 'een *terminus ante quem* is dus tamelijk subjectief en onnauwkeurig' (21).

R. van Uytven

A.J. Vanderjagt, *Qui sa vertu anoblist. The Concept of Noblesse and Chose Publicque in Burgundian Political Thought* (Dissertatie Groningen; Meppel: Krips Repro, 1981, xi + 354 blz., f57,50, ISBN 90 70474 01 8).

Niet alleen voor een auteur maar ook voor diens vakgenoten is het vaak een onaangename zaak dat het zo lang duurt voordat zijn boek in de vaktijdschriften besproken wordt. Wellicht zijn er ter zake doende argumenten voor die tijdsduur aan te voeren maar dat neemt niet weg dat het ten aanzien van de hierboven genoemde studie in feite onjuist is om pas ruim drie jaar na het verschijnen een recensie te schrijven. Men kan eventueel tegen bepaalde aspecten van deze dissertatie bezwaren koesteren maar dat neemt niet weg dat Vanderjagt met zijn proefschrift de geschiedeniswetenschap een goede dienst bewezen heeft. In zulke gevallen mag een boekbespreking niet te lang op zich laten wachten.

Na deze algemene inleiding - die ook als een poging tot verontschuldiging opgevat kan worden - wil ik eerst een beschrijving van de inhoud van de dissertatie geven en vervolgens mijn bedenkingen tegen enkele onderdelen van het werk kenbaar maken. Het hoofdbestanddeel van het boek wordt gevormd door de editie van drie Franstalige bewerkingen van humanistisch georiënteerde geschriften met een sterk aan elkaar verwante inhoud. Dat betreft de omstreeks 1450 tot stand gekomen bewerkingen van de hand van Jean Miélot